

Акболатова М.Е., Дүзбаева С.Б.

**Ұйымдасқан қылмыскерлік
ұғымының қылмыстық
жағдайы мен алдын алу
шаралары**

Мақалада автордың кешенді зерттеулерінің нәтижелері көрініс тапқан. Бұл мақалада автордың ұйымдасқан топтармен жасалатын қылмыстардың қылмыстық-құқықтық бағыттағы күресу жолдары қарастырылады. Бұл қазіргі таңда өте ерекше маңызға ие мәселелердің бірі болып отыр. Себебі ұйымдасқан қылмыстылық жасалып жатқан қылмыстардың санының өсуіне байланысты. Осы себептерге байланысты бұл сұраққа кешенді зерттеу жүргізіп осы қылмыстардың алдын алу жолдарын қарастыру қажет.

Түйін сөздер: қылмыс, банда, қоғам, адам, ұйымдасқан қылмыстық топ.

Akbolatova M.E., Duzbayeva S.B.

**Criminal law measures to combat
crimes related to organized
crime**

Presented article is the result of a comprehensive study conducted by the author. In this article, the author examines the issues related to organized crime. This question is of particular importance in connection with the trend increase in the number of crimes committed by an organized group. These facts necessitate the study of issues of crime groups and measures to counter it.

Key words: crimes, gang, society, people, organized crime group.

Акболатова М.Е., Дүзбаева С.Б.

**Уголовно-правовые меры
борьбы с преступлениями,
связанными с организованной
преступностью**

Данная статья является результатом всестороннего исследования, проведенного автором. В этой статье автор рассматривает вопросы, связанные с организованной преступностью. Этот вопрос имеет особое значение в связи с увеличением преступлений, совершенных организованной группой. Эти факты требуют изучения преступных групп и мер по борьбе с ними.

Ключевые слова: преступления, банда, общество, люди, организованная преступная группа.

ҰЙЫМДАСҚАН ҚЫЛМЫСКЕРЛІК ҰҒЫМЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ ЖАҒДАЙЫ МЕН АЛДЫН АЛУ ШАРАЛАРЫ

«Ұйымдасқан қылмыскерлік» ұғымы «ұйымдасқан қылмыс», «ұйымдасқан топ», «ұйымдасқан қылмыстық әрекет», «ұйымдасқан қоғамдастық:» сияқты басқа ұғымдармен байланысты. Барлық жерде «ұйым», «ұйымдасқан» сөздері пайдаланылады. Бұрындары «ұйымдасқан қылмыс» және «ұйымдасқан қылмыстық әрекет» жайында айтылатын. Оның субъектілері жекелеген адамдар және адамдар тобы, оның ішінде ұйымдасқан құрамалар: ұйымдасқан топтар, бандалар, қылмыстық ұйымдар мен қылмыстық қоғамдастық болуы мүмкін [1].

Ұйымдасқан топтар бірнеше адам қылмысты, тіптен аса ауыр қылмысты жасағанда емес, оны жасау үшін алдын ала бірігіп, соған жан-жақты дайындалғанда пайда болады: олар жоспар жасайды барлық күш-жігерін сол жоспарға бағындырады, жоспарды жүзеге асыру барысында туындаған проблемаларды бірлесіп шешеді, нақты жағдайға қарай оған түзетулер енгізеді. Ұйымдасқан топ бір қылмысты жасау үшін де құрылуы мүмкін. Мысалы, банктен ақшаның ірі сомасын ұрлау немесе инкассатор машинасын тонау үшін қылмыстық кодексте ұйымдасқан қылмысқа бір немесе бірнеше қылмыстарды жасау үшін алдын ала біріккен адамдардың тұрақты тобы деп анықтама берілген, ал банда – адамдарға немесе ұйымға шабуыл жасау үшін құрылатын тұрақты қарулы топ.

Қылмыстық әрекетін ауқымын кеңейту оған неғұрлым көп әр түрлі субъектілерді тартумен байланысты. Қылмыстық ұйымдар, өздерінің қылмыстық әрекетін қорғау мақсатында мемлекеттік құрылымдармен және азаматтық қоғамның институттарымен, олардың алдына қойылған міндеттерін теріс арнаға бағыттап, өзара қатынас орнатуға әрекеттенеді. Осыдан барып мемлекеттік органдар жүйесінде және кәсіподақтар, шығармашылық одақтар, қауымдастықтар сияқты мемлекеттік емес салада сыбайлас жемқорлық кең етек алады [2].

Қылмыстық ұйымдардың мынадай өзіне тән сипаттары бар: ақпараттар жинау және оларды беру; құқық қорғау институттарын әрекеттерін бейтараптандыру, негізгі әлеуметтік -экономикалық қызметтерді пайдалану, ішкі құрылымдардың болуы, әрекеттерінің сырттай «заңды» көрінуі [3].

Ұйымдасқан қылмыстық құрамалар саны көбейсе олардың өзара әрекеттесуінде ықпал ету өрісін бөлісу, мемлекетке

бірлесіп қарсы тұру және т.б. проблемалар туындайды. Ұйымдасқан топтардың бандалардың қылмыстық ұйымдарды бұл өзара әрекеттестігін ақпарат алмасуды, құқық қорғау жүйелерін, өзге мемлекеттік құрылымдарды және азаматты қоғамның институттарын бейтараптандыру және пайдалану үшін, қылмыстық ұйымдардың мұқтаждықтағы функционерлеріне көмек көрсетуде күш жігердің біріктірілуі қамтамасыз ететін қылмыстық қауымдастық пайда болады.

Қылмыстық қауымдастықта өзара қарым-қатынасты қылмыстық ұйымдар мен оның элементі болып табылатын қылмыстық топтар жасамайды, осы құрамалардың өкілдері немесе тіптен, өзінше жұмыс істейтін кәсіби қылмыскерлер жасайды [4].

Қылмыстық жауапкершілікке қылмысты басқарғандар емес, олардың орындаушылары тартылады. Ұйымдасқан қылмыстық топтың басшылары қылмыстық жауапкершілікке сирек тартылады. Ұйымдасқан қылмыстылықпен күрес айдаһардың басын шапқанға ұқсайды, яғни біреуін жойса екіншісі шығады. Қылмыстылықтың дамуын талдау арқылы біз қылмыстық әлемнің өмірдің барлық салаларына, яғни мемлекеттік билік органдарынан бастап қарапайым сауда-саттық дүкендерге дейін енгеніне көз жеткіземіз. Қазіргі кездегі қылмыс бұрыннан қалыптасқан тәжірбие және әдіспен мемлекетке қарсы күрес жүргізуде қылмыскерлердің қолында жаңа қару-жарақтар, техникалар, көліктер, және мемлекет полицияға бөле алмайтын үлкен ақша көлемі бар.

Осы себепке байланысты қылмыстылық жоғары ұйымдастырылған құрлымға айналып кетті. Әлемдік тәжірбие ұйымдасқан қылмыстың билікке және еліміздегі экономикалық процестерді бақылауға ұмтылатындығы көз жеткізеді.

XXI ғасырда әлемдік бірлік маңызды және ірі аймақтық соғыстарды тоқтататын немесе алдын-алатын нәтежиелі құқықтық механизм ойлап табуы мүмкін. Егер бұл құқықтық механизм жүзеге асса, оның демократиялық және экономикалық дамуына ұлттық және ұлтшілдік қылмыс кедергі болады. Онымен күрес адамзат үшін және оның өркениетті тіршілік етіп дамуы үшін соңғы ұзақ уақытқа созылған позициялы қан төгіс болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы қоғамға аса қауіпті ұйымдасқан қылмыс заң, экономика, саяси ғылымдардың заң шығарушы орындаушы және сот билігін аса маңызды мәселесі болып табылады. Қылмыстылықты әсіресе оның түп нұсқасын білу аса қауіпті қылмыспен күреске

қатысты заңдарды шығаруға саналы альтернативті шешім қабылдауға көмектеседі. Біздерді ондаған жылдар бойы қылмыстылық азаяды бара-бара түбімен жойылады деп уағыздады. Бірақ формацияның ауысуына байланысты, басқа да өзгерістерге де қарамастан – қылмыстылық болған, бар, өкінішке орай әлі ұзақ болады.

Қылмыстық жауапкершілікке қылмысты басқарғандар емес, олардың орындаушылары тартылады. Ұйымдасқан қылмыстық топтың басшылары қылмыстық жауапкершілікке сирек тартылады. Ұйымдасқан қылмыстылықпен күрес айдаһардың басын шапқанға ұқсайды, яғни біреуін жойса екіншісі шығады. Қылмыстылықтың дамуын талдау арқылы біз қылмыстық әлемнің өмірдің барлық салаларына, яғни мемлекеттік билік органдарынан бастап қарапайым сауда-саттық дүкендерге дейін енгеніне көз жеткіземіз. Қазіргі кездегі қылмыс бұрыннан қалыптасқан тәжірбие және әдіспен мемлекетке қарсы күрес жүргізуде қылмыскерлердің қолында жаңа қару-жарақтар, техникалар, көліктер, және мемлекет полицияға бөле алмайтын үлкен ақша көлемі бар. Осы себепке байланысты қылмыстылық жоғары ұйымдастырылған құрлымға айналып кетті. Әлемдік тәжірбие ұйымдасқан қылмыстың билікке және еліміздегі экономикалық процестерді бақылауға ұмтылатындығы көз жеткізеді.

XXI ғасырда әлемдік бірлік маңызды және ірі аймақтық соғыстарды тоқтататын немесе алдын-алатын нәтежиелі құқықтық механизм ойлап табуы мүмкін. Егер бұл құқықтық механизм жүзеге асса, оның демократиялық және экономикалық дамуына ұлттық және ұлтшілдік қылмыс кедергі болады. Онымен күрес адамзат үшін және оның өркениетті тіршілік етіп дамуы үшін соңғы ұзақ уақытқа созылған позициялы қан төгіс болып табылады. Қазақстан Республикасындағы қоғамға аса қауіпті ұйымдасқан қылмыс заң, экономика, саяси ғылымдардың заң шығарушы орындаушы және сот билігін аса маңызды мәселесі болып табылады. Қылмыстылықты әсіресе оның түп нұсқасын білу аса қауіпті қылмыспен күреске қатысты заңдарды шығаруға саналы альтернативті шешім қабылдауға көмектеседі. Біздерді ондаған жылдар бойы қылмыстылық азаяды бара-бара түбімен жойылады деп уағыздады. Бірақ формацияның ауысуына байланысты, басқа да өзгерістерге де қарамастан – қылмыстылық болған, бар, өкінішке орай әлі ұзақ болады. Қылмыстық қауымдастық ол – басқа қылмыстық құрамалар үшін жоғары тұрған саты емес, ол өзінше үйлестіруші орган, кәсіби қылмыскер-

лер үшін онда қылмыстық кәсіподақтар кейпі, ал, елдегі саяси процестерге ықпал өте бастаса – партия кейпі бар. Ұйымдасқан қылмыскерлік – кең ауқымда қылмыстық әрекеті бар және ондай әрекет үшін қолайлы жағдай жасаған, осы құрамаларға, олардың әрекетіне және сыртқы өзара әрекеттестіктеріне қызмет етуде басқарушылық және басқа функциялары бар өз құрылымдарын да, мемлекеттік құрылымдар мен азаматтық қоғамның институттарын да пайдаланатын ұйымдасқан қылмыстық қызметтің күрделі жүйесі.

Ұйымдасқан қылмыскерлік өзінің экономикасы, әлеуметтік әрі рухани саласы бар, өзінің басқару, қауіпсіздік, жас ұрпақты қалыптастыру жүйесі, юстициясы өзінің ішкі және сыртқы саясатысы бар балама қоғам. Ол, шын мәнінде, мемлекет, азаматтық қоғамның билеуші институттары, дін ресми таныған және қолданған жүйеде орын тепкен балама болғандықтан, іс жүзінде, жалпы адам қоғамы құрылымдарының бірі болып табылады, тиісінше, «ресми» қоғам дегенмен өзара әрекеттеседі.

Әдебиеттер

- 1 Ағыбаев А.Н. Қылмыстық құқық: оқулық – Алматы: Жеті Жарғы.
- 2 Иншаков С.М. Зарубежная криминология. – М., 1997. – С. 299.
- 3 Криминология: Учебник / Под ред. академика В.Н. Кудрявцева, профессора.
- 4 Криминология. – М., 1992. – С. 101-105.
- 5 Номаконов В.А. Особенности причинного комплекса.
- 6 Каиржанов Е.И. Криминология. – Алматы, 1995.

References

- 1 Agybaev A.N. Kylmystyk kuckyk: okulyk – Almaty: Zheti Zhargy,
- 2 Inshakov S.M. Zarubezhnaja kriminologija. – M., 1997. – S. 299.
- 3 Kriminologija: Uchebnik / Pod red. akademika V.N. Kudrjavceva, professora.
- 4 Kriminologija. – M., 1992. – S. 101-105.
- 5 Nomakonov V.A. Osobennosti prichinnogo kompleksa.
- 6 Kairzhanov E.I. Kriminologija. – Almaty, 1995.